

امضای تفاهم‌نامه همکاری میان بنیاد پژوهش‌های اسلامی و مرکز دراسات اسلامی کربلا

در حاشیه سی و ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و مرکز دراسات اسلامی کربلا، تفاهم‌نامه همکاری امضا کردند.

خبر

در ویژه‌برنامه تلویزیونی «نقش نفس» عنوان شد

آیین نقاره‌زنی؛ تجلی پیوند عمیق دین، فرهنگ و هنر ایرانی

ششمین قسمت از ویژه‌برنامه «نقش نفس» از تولیدات مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی که از شبکه ۴ سیما پخش شد، به موضوع «آیین نقاره‌زنی در بارگاه مطهر رضوی» اختصاص داشت.

به گزارش آستان نیوز، محمود جمالی، کارشناس موسیقی در این برنامه‌تلویزیونی درباره‌پیشینه آیین باسابقه‌نقاره‌زنی در حرم مطهر رضوی و جایگاه آن در اعتلای هنر ایرانی اسلامی سخن گفت.

■ نقش نقاره‌زنی در اعتلای زیارت

جمالی از نقاره‌زنی به عنوان میراثی به جا مانده از ادوار تاریخی گذشته یاد کرد و گفت: از دیرباز، پیش از هر بامداد و شامگاه در حرم مطهر رضوی نقاره‌نواخته‌می‌شود.این آیین مذهبی از شکوه خاصی برخوردار بوده و همواره زائران و مجاوران را در حرم مطهر رضوی به خود جذب کرده است.وی آیین نقاره‌زنی را ازجمله آیین‌های در خدمت زیارت عنوان کرد و افزود: مردم در هر مکانی صدای نقاره را بشنوند، به صحن و سرای رضوی متصل می‌شوندو همونو با سازهای نقاره، با امام‌رئوف(ع) مناجات می‌کنند.

■ پیشینه آیین نقاره‌زنی در حرم مطهر رضوی

جمالی با تأکید بر اینکه قدمت مجموعه اسناد مرتبط با نقاره‌خانه حرم مطهر حضرت رضا(ع) به دوره صفوی تادوره معاصر برمی گردد، ادامه داد: پیشینه مراسم نواختن طبل و کرنا در حرم منور رضوی مشخص نیست؛ اما براساس روایات تاریخی، سابقه نواختن نقاره در حرم مطهر به ۷۰۰ سال پیش، یعنی قرن نهم هجری برمی گردد. وی اضافه کرد: نخستین بار به دستور گوهرشاد خاتون و هنگام تشرف او به حرم مطهر رضوی نقاره نواخته شد و از آن زمان تاکنون این هنر در حرم مطهر ماندگار شده است.این کارشناس موسیقی خاطر نشان کرد: وجود اسناد قدیمی در موزه آستان قدس رضوی، ازجمله اسناد مربوط به اسامی کارکنان نقاره‌خانه، ساختمان و بنای آن، حقوق و دستمزدهای پرداختی به نقاره‌نوازان، ادوات نقاره‌خانه و... گواه سابقه طولانی این آیین در بارگاه منور امام رضا(ع) است که قدمت قدیمی‌ترین آیین اسناد، به ۴۰۰ سال پیش برمی گردد.جمالی ادامه داد: آیین نقاره‌زنی یکی از آیین‌های حرم مطهر رضوی به شمار می‌رود.

در هنگام اجرای این مراسم، چهار طبل در سمت راست نقاره‌خانه، رو به کنبد مطلای امام‌رضا(ع) روی صندلی‌های کوچک می‌نشینند و ۶ کرنا نواز به ترتیب در کنار سرنواز در سمت چپ می ایستند و هم‌آهنگ، نقاره‌زنی می‌کنند.

■ زمان برگزاری آیین نقاره‌زنی در حرم مطهر امام رضا(ع)

جمالی با بیان اینکه امروزه به‌جز ایام سوگواری و ماه‌های محرم و صفر، در دو نوبت؛ پیش از طلوع و غروب آفتاب به مدت ۲۰ دقیقه، این آیین بر فراز ایوان شرقی صحن انقلاب حرم منور امام‌رضا(ع) اجرا می‌شود، گفت: علاوه بر آن، در جشن‌ها و اعیاد، دو یا سه نوبت، به‌ترتیب یک ساعت پس از غروب و یک ساعت پیش از طلوع آفتاب و در ماه مبارک رمضان، یک نوبت دو ساعت مانده به سحر و یک بار هم پس از اتمام مناجات مؤذنان، به مدت نیم ساعت نقاره می‌نوازند.در جشن نوروز، هم‌زمان با تحویل سال نوو همچنین هنگام شقای زائران در حرم مطهر رضوی نیز نقاره‌نواخته می‌شود.

■ ابزارهای نقاره‌زنی

وی تصریح کرد: ابزار و وسایل نقاره‌زنی شامل چهار نوع طبل، کرنا و لوازم متعلقه است. طبل‌ها دارای کاسه‌های بزرگ و کوچک مسی و چدن۱ است که پوست دیباغی شده‌روی آن‌ها می‌کشند و با دو چوب ساده، به‌طول تقریبی ۲۰ سانتیمتر می‌نوازند.

کرناها، سازهای بادی، به‌طول تقریبی ۱۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر از جنس مس یا برنج هستند که آب گرم داده شده‌اند.

■ شکوه یک آیین

این کارشناس موسیقی در پایان، درباره مراحل آیین نقاره‌زنی اظهار کرد: این آیین در سه دست اجرا می‌شود؛ نخست، سرنواز، کرنا را به‌طرف گنبد مطلا می‌گیرد و «سلطان دنیا و عقیب علی بن موسی الرضا(ع)» را با آهنگ می‌نواز د و سلام می‌دهد.

آن‌گاه پس نوازان (پنج تن) با کرنا هماهنگ پاسخ می‌دهند: «امام‌رضا(ع)» (دو بار).وی افزود: در ادامه، سرنواز، با کرنا به‌طرف گنبد اشاره می‌کند و سه بار می‌دمد: «امام رضا(ع)» و پس‌نوازان دو بار جواب می‌دهند: «غریب رضا(ع)». جمالی اضافه کرد: در دست دوم سرنواز می‌دمد: «مولی، مولی، مولی، علی بن موسی الرضا(ع)» و پس‌نوازان سه بار پاسخ می‌دهند: «رضا جان(ع)». سپس سرنواز، کرنا را به‌طرف گنبد مطلا می‌گیرد و می‌دمد: «با امام غریب، یا امام‌رضا(ع)» و پس‌نوازان سه بار جواب می‌دهند: «رضاجان(ع)». در ادامه ویژه‌برنامه نقش نفس، دو کلیپ مرتبط با آیین نقاره‌خوانی همچون تاریخچه نقاره‌نوازی و چگونگی ساخت ادوات نقاره‌خانه و نمایش منتخبی از عکس‌های مرتبط با این آیین ارزشمند از گذشته تا امروز پخش شد.

به گزارش آستان نیوز، در راستای این تفاهم‌نامه همکاری که میان بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و مرکز دراسات اسلامی کربلا، وابسته به آستان قدس حسینی منعقد شد، نشست مشترکی میان مدیران بنیاد و این مرکز در محل سی و سومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران برگزار شد.در این نشست، گزارشی از فعالیت‌ها و انتشارات دو مرکز

ارائه و مقرر شد آثار انتشار یافته میان دو مرکز تبادل شود.

همچنین همکاری‌های مشترک علمی در تألیف، تصحیح و ترجمه آثار با محتوای فرهنگ و سیره اهل بیت(ع) در دستور کار دو مرکز قرار گرفت. برگزاری همایش‌های علمی مشترک و تبادل استادان و نیز نگارش مقالات برای ترجمه و درج در نشریه مرکز دراسات اسلامی کربلا از دیگر تفاهم‌ها و

روایت ناذری که از سال ۱۳۴۵ برای ادای نذرش به مشهدالرضا(ع) می‌آید

حرم شمس الشموس علیه را به نور آراستند

نمایشگاه محصولات

زمستان سردی بود و شب تا صبح آن قدر برف بارید که روی ماشین تمام سفید شده بود. تمام ریسه‌ها یخ زده بودند و قندیل‌ها مثل آلاسکا از آن‌ها آویزان بود».

صبح روز بعد می‌رود حرم و نامه را می‌دهد به سرهنگ حیدری تا کار را شروع کند؛ «خدا رحمتش کند، آدم خوبی بود. من را به آقایی به نام غفوری معرفی کرد که تنها برقرار حرم در آن موقع بود، خدا بیامرز او هم سید خوبی بود». لامپ‌ها و ریسه‌های یخ‌زده را به اتاق نزدیک مقبره شیخ نخودی می‌برند. هیوز می‌آورد تا با روشن کردن آتش، یخ آن‌ها را باز کنند. بعد با سه نفری که همراهش از تهران آمده بودند شروع می‌کنند به چراغانی صحن سخاخانه که حرم آماده‌چشن میلاد حضرت رضا(ع) شود.

■ یک عهد ۵۹ ساله

روز موعود می‌رسد و محمد آهنگر به قولش با امام رضا(ع) وفا می‌کند. قولی که درست یک سال پیش از آن به حضرت داده بود؛ «با یکی از رفقایم یعنی حاج مهدی آقای صالحی، خدا رحمتش کند، آمده‌بوم زیارت. در صحن نشستیم و دویم و ساعت حدود ۱۱ بود».

خیلی سال از آن موقع می‌گذرد و حتی

سال دقیقش را به خاطر ندارد

اما جزئیات آن روز خاص را

لحظه به لحظه به یاد

دارد. او ادامه می‌دهد:

«یک آقای سید

نامی داشت از این

گلدسته به آن

گلدسته لامپ

می‌کشید.

■ لامپ‌ها بار قطار، ریسه‌ها طاق ماشین

محمد آهنگر دو روز را در جاده‌های خاکی راندگی می‌کند تا برسد به شهر امام رضا(ع)؛ «از جاده چناران آمدم، آن موقع‌ها دومین نسخه چاپ سنگی مصور شاهنامه دنیا سال ۱۲۶۶ داشت، آن هم برای شهرهای بزرگ و بقیه راه خاکی بود».

غروب روز دوم به مشهد می‌رسد و یک راست می‌رود قهوه‌خانه تهرانی‌ها در خیابان تهران. او می‌گوید: «خیابان‌ها کوچک بود. کافه‌ها، انبوس‌ها، مسافر‌خانه‌ها و... همه در همان خیابان بودند، من هم ماشینم را همان جا گذاشتم.

■ به شرطی که چراغانی خوب باشد

حاج حسین در حالی به درخواست برابر راهی مشهد می‌شود

رواق کتاب

در دویست و چهل و دومین برنامه سه‌شنبه‌های علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی انجام شد

رونمایی از نخستین شاهنامه‌های چاپ سنگی مصور دنیا در کتابخانه رضوی

محمد هادی سلطان کجوری منتشر شده، تصریح کرد: این نسخه چاپ سنگی به ۵۸مجلس تصویر اثر میرزا علی قلی خویی، برجسته‌ترین و بزرگ‌ترین تصویرپرداز کتاب‌های چاپ سنگی در دوره قاجار مزین است.

لعل شاطری درباره مشخصات ظاهری اثر افزود: جلد این شاهنامه مصور، به‌طور کامل مرمتی (گالینگور زرشکی) و فاقد آرایه تزئینی است.

کاغذ این نسخه نیز از نوع فرنگی به رنگ نخودی مایل به نیابتی و هر صفحه دارای چهار ستون است که اشعار به‌خط نستعلیق درون آن‌ها قرار گرفته و توسط جدولی دو خطی، احاطه شده است.وی ادامه داد: همچنین عناوین هر داستان اثر درون کتیبه‌ای ساده که اغلب بخشی از دو ستون را شامل می‌شود، با قلمی درشت‌تر نوشته شده است.

این پژوهشگر همچنین گفت: نسخه‌های چاپ سنگی بدون رنگ و جلد در چاپخانه منتشر می‌شدند، سپس براساس سلیقه و تمکن مالی خریدار نسخه، جلد آن انتخاب می‌شده است.

همچنین رنگ‌گذاری به سلیقه صاحبان کتاب‌های چاپ سنگی بوده است، به عبارتی اصطلاح چاپ سنگی مصور رنگی به این معنا نبوده که اثر، رنگی چاپ می‌شده است.وی در این مراسم، مطالبی نیز با محوریت نخستین چاپ‌های شاهنامه در دنیا، چگونگی ورود و رواج صنعت چاپ سنگی در ایران و الگوبرداری بصری در نسخه‌های چاپ سنگی بیان کرد. لعل شاطری همچنین در ادامه به پرسش‌های تنی چند از حاضران، پاسخ داد.

محورهای گفت‌وگوی مدیران دو مرکز بود.

شایان ذکر است، بنیاد پژوهش‌های اسلامی به نمایندگی از آستان قدس رضوی در سالن ناشران خارجی سی و سومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران حضور یافته است. از مهم‌ترین اهداف این حضور، فروش و عرضه آثار زبان‌های خارجی بنیاد است.

اهمیت مستندسازی و ماندگار کردن اقدامات ستاد بازسازی عتبات‌عالیات

مسئول مرکز پژوهش و نشر آثار ستاد بازسازی عتبات کشور بر مستندسازی و ماندگار کردن اقدامات بازسازی ستاد عتبات‌عالیات تأکید کرد.

به گزارش آستان نیوز، سردار غلامرضا کرمی با اشاره به تلاش‌های گسترده ستاد برای حفظ و ثبت تجربیات، از اقدامات مختلفی خبر داد که توسط این مجموعه در راستای مستندسازی تاریخ شفاهی و فعالیت‌های بازسازی انجام شده است. وی تصریح کرد: یکی از مهم‌ترین اهداف مرکز پژوهش و نشر آثار ستاد بازسازی عتبات، گردآوری اطلاعات دقیق و جامع از روند

بازسازی عتبات‌عالیات است؛ چرا که این اقدامات، بخشی از افتخارات جمهوری اسلامی در خارج از مرزهای کشور محسوب می‌شود. کرمی ابراز کرد: به‌همین منظور، مصاحبه‌هایی با افراد مختلفی که در این مسیر ایفای نقش کرده‌اند، انجام شده‌است تا جزئیات این اقدامات، ثبت و ماندگار شود. در این راستا، برخی کتاب‌ها درباره چگونگی شکل‌گیری ستاد، نقش شهید

آیت‌الله‌نور مفیدی: مهربانی خداوند بی حد است اما برخی گناهان چنان هستند که فرصت توبه را از انسان سلب می‌کنند

۳ گناهی که عقوبتشان در دنیا دامان انسان را می‌گیرد

می‌آمزد. توبه واقعی همانند آب زلالی است که سیاهی گناهان را از صفحه دل می‌زداید. این فرصت الهی تا آخرین لحظات عمر برای بندگان مهیاست اما عاقلانه نیست این امانت ارزشمند را به تأخیر انداخت. چه بسا توبه در جوانی، بسیار گوارتر و اثرگذارتر از پشیمانی در لحظات پایانی عمر باشد. پس باید شتاب کرد و از این خوان گسترده رحمت الهی بهره‌برد.

■ **دریای رحمت الهی در برابر امواج گناهان**

این استاد برجسته حوزه و دانشگاه با استناد به آیات قرآن کریم و روایات معصومین(ع) به تبیین جایگاه رفیع توبه در نظام تربیتی اسلام پرداخته و توضیح می‌دهد: در مکتب انسان‌ساز اسلام، توبه واقعی که با شرایط خاص خود همراه باشد، همانند سپیدی صبح پس از تاریکی شب، گناهان گذشته را محو می‌کند. همان‌گونه که در بحارالانوار از رسول اکرم(ص) نقل شده است «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَفٌّ لَا ذَنْبَ لَهُ» توبه‌کننده از گناه مانند کسی است که اصلاً گناهی مرتکب نشده است. خداوند در آیه ۱۷ سوره مبارکه نسا نیز می‌فرماید: «إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ»؛ همانا توبه بر خداوند است برای کسانی که از روی جهالت مرتکب گناه می‌شوند سپس زود توبه می‌کنند. اما باید توجه داشت برخی گناهان کبیره همچون یأس از رحمت الهی یا اصرار بر صغایر، ممکن

است انسان را از دایره رحمت خاص الهی خارج کند.

در پاسخ به این پرسش اساسی که آیا این مجازات‌ها با مهربانی بی‌پایان خداوند منافات دارد، این عالم دینی با بیان ژرف پاسخ می‌دهد: خداوند رحمان و رحیم در قرآن کریم، خود را با صفت «ارحم الراحمین» معرفی می‌کند (اعراف: ۱۵۱). خداوند به اندازه‌ای مهربان است که حتی برای بندگان گنهگارش نیز راه‌های متعددی برای بازگشت قرار داده است. از توبه و انابه گرفته تا شفاعت پیامبر اکرم(ص) و اهل بیت طاهرینش. خدای متعال آن‌قدر کریم و بخشنده است که اگر بنده‌ای با تمام گناهانش توبه کند، او را می‌بخشد. این در حالی است که ما انسان‌ها با کوچک‌ترین بهانه‌ای به دنبال آزار یکدیگر هستیم. دریای رحمت الهی آن‌قدر گسترده است که می‌تواند همه امواج گناهان را در خود محو کند، به شرط آنکه بنده‌ای صمیمانه به سوبیش بازگردد. در کنزالعمال روایتی از پیامبر(ص) نقل شده است که «لَلَّهِ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عِبْدِهِ مِنَ الْعَقِيمِ الوالد، ومن الضَّالِّ الواجِد، ومن الظَّمآن الوارد» هر آینه شادی خداوند از توبه بنده خود بیشتر است تا شادی نازایی که بچه می‌آورد و کم‌کردن‌های که گمشده خود را می‌یابد و تشنه‌ای که به آب می‌رسد. این همان رحمت بی‌منتهای الهی است که باید قدر آن را دانست و با توبه حقیقی، خود را شایسته این همه مهر و محبت پروردگار کرد.

■ **هشدار الهی؛ سه گناه با عقوبت فوری دنیوی از نگاه**

روایات معصومین(ع)

آیت‌الله‌نورمفیدی با استناد به روایات نورانی معصومین(ع) به تبیین حکمت الهی در مجازات سریع برخی گناهان پرداخته و بیان می‌کند: در نظام حکیمانه پروردگار، برخی گناهان چنان سنگین هستند که فرصت توبه و بازگشت از انسان سلب و کیفراً آن‌ها در همین دنیا گریبانگر فردمی‌شود. این سنت الهی که در روایات متعددی از پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) به آن اشاره شده، نه تنها منافاتی با رحمت الهی ندارد، بلکه هشدار می‌مهربانه برای یادداشتن بندگان از پرتگاه هلاکت است. وی با استناد به حدیثی نورانی از پیامبر رحمت(ص) که در کتاب شریف الامالی شیخ صدوق(ره) به سند معتبر نقل شده است، به تبیین گناهانی می‌پردازد که کبیرشان در همین دنیا گریبانگر انسان می‌شود و تصریح می‌کند: رسول خدا(ص) فرمودند: «ثَلَاثَةٌ مِنَ الذَّنُوبِ تَعَجَّلُ عُقُوبَتُهَا وَلَا تُؤَخَّرُ إِلَى الْآخِرَةِ: عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَالْبَغْيُ عَلَى النَّاسِ، وَكَفْرُ الْإِحْسَانِ» یعنی سه گناه هستند که کبیرشان به تأخیر نمی‌افتد و در همین دنیا به صاحبش می‌رسد؛ نافرمانی از پدر و مادر، ستم بر مردم و ناسپاسی در برابر احسان دیگران.

این استاد اخلاق در ادامه به آثار دنیوی این گناهان اشاره و اظهار می‌کند: در مقابل، قرآن کریم درباره نیکویی به والدین می‌فرماید: «وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» (اسراء: ۲۳) و این احسان، برکات مادی و معنوی بسیاری را در پی دارد. همان‌گونه که امام صادق(ع) در روایتی نقل شده در بحرالانوار فرمودند: «نیکی به پدر و مادر نشانه شناخت شایسته‌بنده خداست، زیرا هیچ عبادتی زودتر از رعایت حرمت پدر و مادر مسلمان به خاطر خدا، انسان را به رضایت خدائی‌رساند».

آیت‌الله‌نورمفیدی در بخش دیگری از سخنان خود به دو گناه دیگر با عقوبت سریع دنیوی پرداخته و یادآور می‌شود: یکی دیگر از گناهانی که عقوبت آن در همین دنیا گریبان انسان را می‌گیرد ظلم به مردم است و همچنین کسی که در برابر احسان دیگران ناسپاس باشد؛ یعنی همان‌گونه که شکر احسان، نعمت را افزون می‌کند کفر احسان دیگران نه تنها سبب سلب نعمت از انسان می‌شود بلکه موجب عقوبت و گرفتاری انسان در همین دنیا خواهد شد. وی در پایان با دعایی امیدبخش خاطرنشان می‌کند: امیدواریم خداوند ما را از جمله بندگان شایسته‌ای قرار دهد که نه تنها از این گناهان دوری می‌کنند، بلکه با انجام اعمال صالح و نیکویی به والدین و خلق خداوند، مشمول رحمت بی‌پایان الهی می‌شوند.

رویداد

مسئول بنیاد فرهنگی و اجتماعی افغانستانی‌های مقیم ایران بیان کرد

یادواره شهدای مقاومت ایران و افغانستان؛

تجلی وحدت امت اسلامی

جمهوری اسلامی ایران تحت تهاجم شرق و غرب قرار گرفته بود، جوانان غیور افغانستانی در کنار برادران ایرانی خود جنگیدند و خونشان را در راه اسلام و حق نثار کردند. حجت‌الاسلام وحیدی بیان کرد: رزمندگان ایرانی نیز زمانی که ارتش سرخ شوروی به افغانستان حمله‌ور شد، با احساس مقاومت، استوئیت، دوشادوش و شهادت‌گرا ن افغانستانی ایستادند و در برابر ظلم ایستادگی کردند. این همراهی و همدلی، نشان‌دهنده پیوندی عمیق و ناگسستنی میان دو ملت است که فراتر از مرزهای جغرافیایی، ریشه در فرهنگ ایثار و مقاومت دارد. در این مراسم همچنین، سردار اصغر بلوکیان، مدیرکل امور اتباع و مهاجران خارجی سازمان ملی مهاجرت در ایران، به ایراد سخنرانی پرداخت و بیان کرد: رزمندگانی که در کشور افغانستان به شهادت رسیدند بسیار مظلوم بودند و در زمانی که کسی به شهید دادی حقوق ارزی و ربالی نمی‌داد، او تنها برای عشق به اسلام و کمک به جهان اسلام، در این مسیر گام برداشت.

وی اظهار کرد: تعداد زیادی از رزمندگان افغانستانی دفاع مقدس هنوز مدرک هویتی درستی برای اقامت در ایران ندارند و تعداد زیادی از جانبازان افغانستانی دفاع مقدس حتی مدرک جانبازی هم ندارند و این افراد، نیازمند توجه بیشتر هستند. سردار بلوکیان خاطرنشان کرد: شهید سید مهدی اکرمی از جوزجان افغانستان به‌قصد درس خواندن در حوزه علمیه به ایران آمد؛ اما وظیفه خود دانست در برابر تهاجم صدام و رژیم بعث از ایران اسلامی دفاع کند، به همین خاطر به جبهه رفت و در راه دفاع از اسلام به شهادت رسید. گفتنی است، در سومین یادواره لاله‌های غریب، پاسداشت یاد و خاطره شهیدان سید مهدی اکرمی و غلامحسین دادی که با حضور جمعی از مسئولان لشکری و کشوری و همچنین جمعی از مسئولان نهادهای فرهنگی و اجتماعی افغانستانی‌های مقیم مشهد در محل مرکز همایش‌های آستان قدس رضوی برگزار شد، از خانواده این شهیدان سرافراز قدرانی به عمل آمد.

سلیمانی به‌عنوان معمار حرم و دیگر جنبه‌های مرتبط با این مجموعه که از دستاورد‌های پژوهشی ستاد نیز به شمار می‌رود تألیف شده است. وی با اشاره به اهمیت مستندسازی در زمینه ماندگار کردن اقدامات انجام‌شده در ستاد عتبات‌عالیات، بیان کرد: متالاش کردیم با جمع آوری اطلاعات و تهیه کتاب‌ها، دستاوردهای بازسازی عتبات‌عالیات را برای آیندگان حفظ کنیم.

یادداشت

اقتصاد توحیدی در مسیر تولید؛

تحلیل سه‌گانه «توازن، مسکن و سرمایه اجتماعی» بر پایه بیانات رهبر معظم انقلاب و آموزه‌های فقه اسلامی

توازن در اقتصاد؛

تشویق تولید، مهار سوداگری

با تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بر نام‌گذاری سال ۱۴۰۴ به عنوان «سال سرمایه‌گذاری برای تولید» دکتر مرتضی‌مترضوی کاخکی، پژوهشگر اقتصاد اسلامی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در تحلیل راهبردی خود سه محور کلیدی را برمی‌شمارد: توازن میان فعالیت‌های مولد و مهار نامولدها، مسکن به‌عنوان پیشران اقتصادی و سرمایه اجتماعی؛ زیربنای امنیت سرمایه‌گذاری. وی با استناد به بیانات رهبر معظم انقلاب هشدار می‌دهد: «آزادسازی فعالیت‌های مخرب، سایه تهدید بر تولید می‌اندازد اما مسکن و اعتمادسازی، چراغ راه جهش اقتصادی است».

■ **توازن میان تشویق فعالیت‌های مولد و مهار فعالیت‌های مخرب**

همان‌گونه که می‌دانید حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب در پیامی به‌مناسبت آغاز سال ۱۴۰۴، سال جدید را سال «سرمایه‌گذاری برای تولید» نام‌گذاری کردند. ایشان نه تنها در این پیام که در سخنرانی‌های خود، همواره بر اهمیت سرمایه‌گذاری به عنوان پیش‌نیاز تولید تأکید کرده‌اند. در ادبیات اقتصادی نیز این موضوع جایگاه ویژه‌ای دارد، اما چند نکته اساسی در این زمینه نیاز به تذکر دارد. رهبر معظم انقلاب در بیانات خود به جنبه ایجابی سرمایه‌گذاری اشاره کرده‌اند؛ به این معنا که آشنایی مردم با فرصت‌های متنوع سرمایه‌گذاری، آنان را از فعالیت‌های مخرب مانند سوداگری با دلالی) به سمت فعالیت‌های مولد و تولیدمحور سوق می‌دهد. این رویکرد، نه تنها به تقویت چرخه اقتصادی کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز اشتغال و رشد پایدار می‌شود.

با وجود اهمیت تشویق سرمایه‌گذاری مولد، باید به این نکته حیاتی نیز توجه داشت که آزادسازی و رهاسازی فعالیت‌های مخرب و غیرمولد (مانند تجارت‌های بی‌ضابطه یا بازارهای سوداگرانه) می‌تواند فرصت‌های مینوع‌گذاری در بخش تولید را کاهش دهد. به عبارت دیگر، اگرچه معرفی فرصت‌های سالم به مردم ضروری است، اما هم‌زمان باید از جذابیت کاذب بازارهای نامولد کاسته شود تا منابع مالی به سمت تولید هدایت شود. برای نمونه، موضوعاتی مانند تجارت خارجی بی‌ضابطه، واردات بی‌رویه (به‌ویژه واردات کالاهایی که در داخل کشور نیز تولید می‌شوند) و موارد مشابه، از عواملی هستند که انگیزه سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصادی را کاهش می‌دهند. بنابراین، در کنار باز گذاشتن دست سرمایه‌گذاران اعم از بخش خصوصی، تعاونی دولتی؛ برای شناسایی فرصت‌ها و فراهم‌سازی زمینه سرمایه‌گذاری مولد، لازم است فعالیت‌های نامولد اقتصادی نیز به‌طور جدی مهار شوند. به عنوان مثال، گرفتن مالیات از فعالیت‌های سوداگرانه (مانند اجرای طرح مالیات بر عایدی در بازارهای غیرمفید) می‌تواند ابزاری مؤثر برای کاهش جذابیت این‌گونه فعالیت‌ها و هدایت منابع به سمت تولید باشد.

■ **مسکن؛ پیشران کلیدی سرمایه‌گذاری**

نکته دوم در این زمینه این است که یکی از حوزه‌های به‌شدت پیشران در سرمایه‌گذاری، بخش مسکن است. این اهمیت هم از جنبه تاریخی و مذهبی، هم از منظر پیشینه موجود در کشور و هم با توجه به نیاز مبرم جامعه به مسکن آشکار می‌شود؛ به‌گونه‌ای که سرمایه‌گذاری جدی و گسترده در این بخش ضرورتی انکارناپذیر است. در توضیح باید گفت سرمایه‌گذاری در حوزه مسکن، حتی در ساخت ساختمان‌های مسکونی، جزو هزینه‌های مصرفی محسوب نمی‌شود، بلکه ساخت‌وساز مسکن به عنوان بخشی از تشکیل سرمایه‌خالص در کشور ارزیابی می‌شود.

متأسفانه در سال‌های گذشته، برخلاف وعده‌های متعدد داده‌شده، کمبودهای بسیار جدی در عرصه مسکن به‌ویژه در شهرهای بزرگی مانند تهران مشاهده می‌شود. بر اساس آمارهای موجود، تا ۵۰ درصد از هزینه‌های جاری خانوار در برخی شهرهای بزرگ صرفاً اجاره‌بهای مسکن می‌شود. این واقعیت نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری در بخش مسکن نه تنها می‌تواند به عنوان یک حوزه پیشران عمل کند، بلکه قادر است بخشی از مشکلات اساسی مردم را نیز برطرف کند. برای تحقق این هدف باید با بهره‌گیری از نوآوری‌های مالی (مانند ایجاد سازوکارهای تأمین سرمایه) فضایی فراهم شود تا بخش‌های تعاونی، مردمی و خصوصی بتوانند در این عرصه مشارکت فعال داشته باشند. در این مسیر، نهادهایی مانند آستان قدس رضوی که دارای املاک و زمین‌های گسترده در سراسر کشور است و حتی دولت می‌توانند با آزادسازی منطقی زمین‌های تحت مدیریت خود، بستر مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاران ایجاد کنند.

■ **سرمایه اجتماعی؛ زیربنای امنیت سرمایه‌گذاری**

نکته دیگری که در این زمینه حائز اهمیت است، ضرورت توجه جدی به سایر انواع سرمایه است. هرچند در بیانات رهبر معظم انقلاب، سرمایه‌گذاری فیزیکی به‌صورت شفاف و روشن مورد تأکید قرار گرفته است، اما این موضوع نباید موجب کاهش توجه به سرمایه‌های دیگر مانند سرمایه انسانی و به‌ویژه سرمایه اجتماعی شود.

معظم‌له در همین بیانات خود به موضوع کلیدی «امنیت سرمایه‌گذاری» نیز اشاره کردند. اهمیت امنیت سرمایه‌گذاری در گرو ارتقای سرمایه اجتماعی و ایجاد اعتماد متقابل میان مردم و دولت است. به‌همین دلیل، دولت باید از هرگونه اقدام پاسیاستی که موجب تضعیف اعتماد عمومی به تصمیماتش می‌شود، پرهیز کند تا بتواند این اعتماد را به عنوان بخش اصلی سرمایه اجتماعی تقویت کند. در نتیجه، با افزایش اعتماد و تقویت سرمایه اجتماعی، امنیت لازم برای جذب سرمایه‌گذاری نیز ارتقا می‌یابد. این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که بحث مفصل‌تری را می‌طلبد و می‌توان در فرصتی دیگر به‌طور گسترده‌تر به آن پرداخت.

